
Granskningsutlåtande

Utfärdat: 2021-04-20
Diarienummer: 0277/17
Aktbeteckning: 2-5565

Emily Eidevåg
Telefon: 031-368 16 53
E-post: emily.eidevag@sbk.goteborg.se

Ändring av del av detaljplan för servicelägenheter och ålderdomshem vid Bangatan (Gathenhielska trädgården och Söderlingska parken) inom stadsdelen Majorna i Göteborg

Granskningsutlåtande

Handläggning

Byggnadsnämnden beslöt den 27 november 2018 att skicka ut detaljplaneförslaget för granskning. Beslutet tog samtidigt som byggnadsnämnden tog beslut om uppdrag och samråd. Förslaget har sänts för granskning under tiden 16 december 2020 – 20 januari 2021 och under perioden 31 mars till 14 april 2021.

Anledningen till att förslaget sändes ut ytterligare en gång är att det inte blev anslaget på kommunens anslagstavla vid det första tillfället.

Planförslaget har skickats ut enligt bifogad lista över samråds-krets.

Förslaget har under samma tid varit tillgängligt på stadsbyggnadskontoret.

Förslaget finns även tillgängligt på Göteborgs Stads hemsida:

www.goteborg.se/planochbyggprojekt.

Sammanfattning

Inkomna yttranden berör i huvudsak synpunkter om att träden i planområdet inte har försetts med tillräckligt skydd och att planbestämmelserna innebär att park- och naturförvaltningen kan ta ner värdefulla träd utan insyn från allmänheten. Vidare finns det synpunkter som handlar om att föreslagen skyddsbestämmelse inte utgör ett tillräckligt skydd för planområdets kulturvärden. Synpunkter har framförts gällande att förslaget inte har kommunicerats i tillräckligt stor utsträckning samt att kunskap och synpunkter från föreningar och boende i området borde ha legat till grund till planförslaget.

Kontoret har bedömt att planförslaget är väl avvägt vad gäller skydd av natur- och kulturvärden. En kulturmiljöutredning har genomförts som har inventerat både natur- och kulturvärden inom planområdet. De träd som utredningen har bedömt som särskilt värdefulla i ur naturvärdesynpunkt har försetts med

planbestämmelser som anger att de inte får tas ner så vida de inte är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk, samt att de krävs marklov för att ta ner dem. Det har även införts en planbestämmelse som förtydligar vilka träd som omfattas av biotopskydd. Vidare omfattas planområdet av en planbestämmelse som anger att området är en särskilt värdefull park- och trädgårdsmiljö som inte får förvanskas, de karaktärsdrag som är viktiga för området beskrivs vidare i planbeskrivningen. Planbestämmelsen gäller tillsammans med de skydds- och varsamhetsbestämmelser som redan finns i gällande detaljplan.

Kvarstående erinringar finns från flera boende i närområdet och från föreningarna Trädplan Göteborg, Kulturminnesföreningen Gathenhielm och Göteborgs hembygdsförbund.

Samtliga förvaltningar tillstyrker förslaget till ändring av detaljplanen.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till park- och naturförvaltningen och HIGAB för kännedom och eventuellt beaktande vid planens genomförande.

Innehåll

Granskningsutlåtande.....	1
Handläggning	1
Sammanfattning	1
Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer	4
Kommunala nämnder och bolag m.fl.	4
Statliga och regionala myndigheter m.fl.	5
Sakägare	6
Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende	8
Övriga.....	14
Sammanfattning av synpunkter med kommentarer	33
Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden.....	33
Kommentar från park- och naturförvaltningen.....	36
Synpunkter gällande information och kommunikering	36
Revideringar	37

Inkomna synpunkter och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Inkomna synpunkter har sammanfattats nedan. Personnamn anges inte.

Synpunkterna finns i sin helhet på stadsbyggnadskontoret.

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

1. Fastighetskontoret

Tillstyrker förslaget.

Kommentar:

Noteras.

2. Stadsdelsförvaltningen Majorna, Linné

Stadsdelsförvaltningen förhåller sig fortsatt positiv till förslaget och har inga ytterligare synpunkter att framföra utöver de som framförts i tidigare yttranden. Förvaltningen ser att behovet av större, sammanhängande grönområden är stort i stadsdelens norra delar och det är mycket positivt att befintliga grönområden omhändertas och utvecklas som sådana. Vidare välkomnar förvaltningen stadsbyggnadskontorets beskrivning av hur dialogarbetet kommer att omhändertas i genomförandeskedet. Stadsdelsförvaltningen har i tidigare yttranden beskrivit hur förvaltningen kan bidra till dialogarbetet utifrån sin kunskap om lokala och sociala förhållanden i stadsdelen. Förvaltningen vill uppmärksamma stadsbyggnadskontoret på att detta ansvar och uppdrag från och med årsskiftet 2020/2021 förs över till socialförvaltningen Centrum, som del i stadens nya nämndorganisation.

Kommentar:

Noteras.

3. Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen ser även i granskningsskedet positivt på detaljplaneändringens ambition att värna miljöns natur- och kulturvärden och att delvis återskapa det sena 1800-talets parkstruktur. Förvaltningens bedömning är att planförslaget ger goda möjligheter till detta och att det också kan möjliggöra en ökad trygghet och tillgänglighet i miljön.

Förvaltningen ser positivt på att planbestämmelserna sedan samrådsskedet preciserats avseende bevarande av träd och parkens kulturhistoriska värden och att planbeskrivningen har utvecklats i dessa avseenden.

Förvaltningen delar förundersökningens uppfattning att man i det fortsatta gestaltungsarbetet bör bevara det befintliga växthuset från sekelskiftet 1900 och att vallen efter repslageriet bör skyddas från ingrepp.

Kommentar:

Noteras. Upprustning och underhåll av växthuset har kunnat hanteras direkt med bygglov. Beslut om bygglov har meddelats i ärende BN 2020-001217

Statliga och regionala myndigheter m.fl.**4. Länsstyrelsen**

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att ändringen av del av detaljplanen kan accepteras och därför inte kommer att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Detaljplanen hanterar kulturmiljövärdena på ett gott sätt och är ett bra stöd inför framtida upprustning och underhåll av parkmiljöerna Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken.

Vi anser dock att ni bör ange planbestämmelsen träd² för samtliga kvarvarande alléträd som framgår av kulturmiljöutredningen.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar inte att:

- Riksintresse kommer att skadas påtagligt
- Mellankommunal samordning blir olämplig.
- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs
- Strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser
- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Riksintresse för kulturmiljövård

Länsstyrelsen ansåg i samrådsskedet att kommunen behövde förtydliga vilka värden och karaktärsdrag som var viktiga att ta fasta på i samband med upprustning av parken. Länsstyrelsen efterfrågade även en utförligare beskrivning av träd och buskar utifrån deras kulturhistoriska betydelse. Nedtagning av träd måste vara motiverat ur ett kulturhistoriskt perspektiv mot bakgrund av miljöns höga kulturhistoriska värden.

Inför granskningsskedet har en kulturmiljöutredning tagits fram som ett underlag för detaljplanens utformning. Kulturmiljöunderlaget redovisar områdets träd med höga kultur- och naturvärden. Länsstyrelsen bedömer att planbestämmelserna för de utpekade träden säkerställer dessa värden. Kulturmiljöunderlaget lyfter även fram åtgärder som kan stärka och förbättra områdets specifika värden och karaktär. En viktig och stärkande åtgärd för kulturmiljön är bland annat att återplantera allén. Vi uppmärksammar i detta sammanhang att det i plankartan

finns fem träd som är markerade som delar av en biotopskyddad allé. I kulturmiljöutredningen finns det däremot åtta träd som är identifierade som att de ingår i en allé. Ni bör därför ange planbestämmelsen träd2 för samtliga kvarvarande alléträd, dvs de åtta som framgår av kulturmiljöutredningen. Vi noterar vidare att det ursprungligen har funnits ännu fler träd i allén vilket syns på gällande plankarta och äldre ortofoton.

Vidare ser vi att bestämmelsen q7 förtydligats och tydligare kopplats till planbeskrivningen vad gäller hantering av park- och trädgårdsmiljöns kvalitéer och egenskaper.

Slutligen vill vi framhålla att övriga förslag till åtgärder som inte är möjliga att reglera i detaljplan är viktiga att ta med i det fortsatta arbetet med upprustning av området.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts.

Kommentar:

Plankartan har reviderats så att samtliga kvarvarande alléträd omfattas av planbestämmelsen träd2.

5. Lantmäterimyndigheten

Förslaget innehåller inga fastighetsrättsliga frågor. Lantmäterimyndigheten har inga synpunkter på förslaget.

Kommentar:

Noteras

Sakägare

Sakägare i form av bolag, myndigheter, föreningar etc. har namngivits. Personnamn har inte skrivits ut, utan skrivs som "fastighetsägare" för att möjliggöra att utlåntagandet publiceras på kommunens hemsida. Uppgifter om personnamn som är kopplade till yttrandena finns på Stadsbyggnadskontoret.

6. Kulturhuset Oceanen, Majorna 301:31

Med de förändringar av Gathenhielmska trädgården som redan gjorts har flera bekymmer försvunnit – baksidan av Kulturhuset Oceanen (d v s Gathenhielmska trädgården) upplevs inte längre så skum, och än bättre blir det när även den planerade belysningen kommer på plats. Här planeras för liv och skapande. Kort sagt har det blivit en fantastisk utveckling i Kulturhuset Oceanens närområde. Emellertid återstår en helt central fråga för oss, och den framgår inte helt av vårt förra remissvar, därav detta uppdaterade tillägg.

Vårt kulturminnesförklarade funkishus från 1939 uppfyller inte dagens standard för tillgänglighet. Inga av våra tre entréer, och inte heller hissen, är möjliga för permobiler. 2018 investerade vi i en fullt tillgänglighetsanpassad utbyggnad med entré till vår scen på baksidan av huset. Denna uppfördes med löfte från HIGAB om att det skulle anläggas en adekvat gång genom Gathenhielmska trädgården. Denna gång är nu vår enda chans att i framtiden välkomna våra

funktionsvarierade gäster på likvärdiga villkor som övriga besökare. Därför är det för oss helt avgörande att tillgängligheten prioriteras i detaljplanen. Vi behöver en säker, underhållen och öppen entré året om via Gathenhielska trädgården ut i den offentliga parken. I dagsläget är vi inlåsta/utelåsta.

Kulturhuset Oceanen erhåller verksamhetsstöd från såväl stat som kommun och det torde ligga i allas intresse att samverka kring denna fråga så att trädgårdar och kultur kan åtnjutas fritt av alla. Vi hoppas och tror på samtliga berörda parter hjälp med att få detta till stånd.

Kommentar:

Förslaget till ändring av detaljplan innebär att planbestämmelsen q5 upphävs, den anger: *Parken får inte, väsentligen förändras. Grönområden, träd och anlagda gångvägar skall bevaras.* I och med detta blir det möjligt att titta på nya och förändrade strukturer av gångvägar i parken. Stadsbyggnadskontoret hanterar enbart arbetet med att ändra detaljplanen, genomförandet med förändringar i parkmiljön hanteras av Park- och naturförvaltningen och Higab som är förvaltare respektive fastighetsägare. Stadsbyggnadskontoret har vidarebefordrat era synpunkter till Park- och naturförvaltningen och Higab. För att titta vidare på om en gångväg kan genomföras får kontakt tas med Park- och naturförvaltningen samt Higab.

7. Fastighetsägare Higab, Majorna 722:105

Som fastighetsägare till Gathenhielska huset och dess trädgård har Higab följande synpunkter.

Då både Gathenhielska trädgården och huset är skyddade som byggnadsminne (KML) och i detaljplan (PBL) finns därmed garantier att skydda områdets särskilda kulturhistoriska värden. En ändring av detaljplanen har enligt Higab inga negativa konsekvenser för dessa värden, utan möjliggör, till skillnad från tidigare detaljplan ett relevant underhåll som kommer att förstärka trädgårdens upplevelsevärden, kulturvärden men även dess naturvärden.

Higab vill dock påtala att det inte finns en köksträdgård i nuvarande utformning och har inte förekommit sedan mitten av 1900-talet. Higab ser inga möjligheter att kunna anlägga och underhålla en sådan funktion i trädgården.

När det gäller de övriga delarna inom planområdet, som inte ägs och förvaltas av Higab, har vi inga synpunkter.

Sammantaget anser Higab att den trädinventering som utfördes inför planändringen ger ett gott skydd åt befintlig skyddsvärd vegetation. Den förändrade detaljplanen har heller ingen negativ påverkan på övriga naturvärden eller kulturhistoriska värden.

Kommentar:

Noteras.

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

8. Bostadsrättsinnehavare, Majorna 301:32, Djurgårdsgatan 24

Tack för möjlighet att lämna synpunkter. Tycker det vore bra med en bredare avstämning med boende, verksamma, föreningar och andra intressen i området i ett tidigare skede. Jag kanske har missat något.

Den föreslagna strukturen för Gatenhielska trädgården verkar inte möta dagens behov. Ser inte heller ett egenvärde i att återskapa strukturen från 1800-talet. En stor del av gångflödet genom denna del av parken går diagonalt, från Söderlingska trädgården mot målpunkter vid Stigbergstorget (ortofoto visar hur många genar).

Saknar också en tydlig redogörelse för vilka delar som även fortsättningsvis kommer vara avstängda med staket, och om det finns befintliga staket som kan plockas bort. Dessa barriärer påverkar områdets upplevelse och användning i stor grad, och bör synas i kartor och illustrationer om de kommer ligga kvar. Att plank kring Gatenhielska huset är ersatt av ett öppnare staket är en förbättring rent visuellt, men uppfattar det som en permanent installation, inte en tillfällig lösning? Skulle i så fall vilja se hur en attraktiv park är tänkt utformad kring detta staket.

Parkens uppkoppling mot omgivningen är viktig för tryggheten, och det är bra att nya gångvägar och entrépunkter utreds. Men hela parkens södra gräns mellan Bangatan och Djurgårdsgatan är stängd. Jag tycker möjlighet att skapa nya kopplingar och entrépunkter borde utredas också här. Som det ser ut idag utgör kullen (områdets högpunkt) och gångvägen runt denna en baksida, som upplevs otrygg och skräpas ner.

Kommentar:

Gällande kommunikation med boende, verksamheter med flera se svar under rubriken *Synpunkter gällande information och kommunikering*.

Staketet som finns mellan den fastighet som ägs av Higab (Majorna 722:105) och den fastighet som förvaltas av Park- och natur (Majorna 722:136) fick bygglov år 2020. Troligtvis kommer staketet att finnas kvar, det är upp till fastighetsägarna om de vill ha ett staket vid sin fastighetsgräns eller ej. Ändringen av detaljplanen har ingen planbestämmelse som reglerar om det ska finnas ett staket eller ej.

Synpunkten gällande gångvägar och entrépunkter har sänts över till park- och naturförvaltningen.

9. Bostadsrättsinnehavare, Majorna 301:32, Djurgårdsgatan 25 A

Med stor oro försöker jag förstå era detaljplaner för Gathenhiemska trädgården och Söderlingska parken inom stadsdelen Majorna i Göteborg.

Då jag går i parken ser jag en del ståtliga träd markerade med grön cirkel på stammen och har fått reda på att de ska bevaras. Gott så. Men vad har ni för planer för övriga träd? Jag önskar verkligen påpeka vikten av bevarande av alla träden,

speciellt de äldre, då de gör mirakulöst stor nytta som bland annat luftrenare som förutsättning för att andas och små barns hjärnor att utvecklas utan skador.

Jag vädjar: ta inte bort några redan uppväxta träd eller deras vackra klädedräkt i form av murgröna.

Låt oss som avnjuter trädgården och parken få fortsätta njuta av den och andas något friskare luft (omgivande trafik har ökat mycket). Sly har redan tagits bort, till och med en del blomstrande buskar och träd. Avsaknaden är stor!

Det räcker nu!

Däremot behöver park o trädgård städas och hjälp att fortsatt hållas i ordning.

Låt oss närboende få veta vilka detaljplaner ni på stadsbyggnadskontoret har och även få avge våra synpunkter.

Kommentar:

Se svar under rubrikerna *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden*, *Kommentar från park- och naturförvaltningen* och *Synpunkter gällande information och kommunicering*

10. Hyresgäst, Majorna 722:105, Allmänna vägen 12 B

Undertecknad, majornaboende vill lämna synpunkter inför en reviderad eller ny detaljplan, främst visavi hantering av och befarad avverkning av träd i det aktuella området, mellan Djurgårdsgatan och Bangatan. Jag kommer fokusera på Söderlingska trädgården, som jag bäst känner till.

Av flera skäl anser jag att parkens alla träd med rotsystem är ovärderliga, att de ska underhållas och att de under inga villkor får avverkas. Dessa skäl är:

1. Genomfartstrafiken på Djurgårdsgatan, med den dåliga luft som träden kan förbättra.
2. Det välbesökta vattenhål som parken är och som ofta just är - ett vattenhål!
3. Den oas som innerstadens människor behöver, när boendet ytterligare förtätas.
4. Den skugga och svalka och det koldioxidupptag som träden erbjuder.

Sedan halvannats år har ett litet gossebarn gjort mig medveten om den oerhört täta och tunga trafiken på Djurgårdsgatan. Han har suttit klistrad vid fönstret och förtjust markerat varje taxibil, grävska, hjullastare, buss, långtradare, sopbil, ambulans och brandbil. Kanske har denna trafik också ökat, eller så har mitt barn bara öppnat mina ögon och öron för det uppenbara: att Djurgårdsgatan är en regelrätt genomfartsled. Ljud och blåljus, liksom att huset skakar när de riktigt tunga fordonen dragit förbi, dämpas kanske något av trädets lövverk, åtminstone sommartid. Avgaser och föroreningar likaså.

Parkens gräsmattor och gångstigar, liksom lekplatsens lekytor, översvämmas alltsomoftast av regnvatten eller så här års av avsmält snö. Lekplatsen är då helt tom. Boende till Gathenhielmskas bostäder går sällan torrskodda till och från bostaden.

De befintliga träden stabiliserar med sina rotsystem och man undgår en ännu värre lervälling.

Stadsdelen med sina många barnfamiljer behöver sin park och lekpark. En plan gräsyta är inte lika attraktiv som en park med träd, ur hälsosynpunkt och estetiskt. Hit kommer också människor från andra delar av staden. Rekreation och natur ska inte kräva långt resande, och efter pandemin (läs: denna första pandemi!) ska det räcka, menar jag, att ta sig till en park med kollektivtrafik. Dicksonskas nyproduktion på Amiralitetsgatan, har med sina till hösten 52 nya lägenheter intill intimitetens gräns stulit synfält, gröngräs och lekyta för närboende. Därmed kommer Söderlingska trädgården bli en än mer besökt och värderad lekyta och oas för små och stora. Trädens uppdrag växer...

Slutligen, självklara synpunkter: Ur klimathänseende gör träden, dock otillräckliga i antal, redan idag nytta, och kommer i framtiden behövas än mer, både i stadsmiljö direkt för boendes hälsa, och som en dämpande åtgärd både i stadsmiljö och på landsbygd.

Avslutningsvis vill jag återigen påpeka hur viktiga parker och grönområden är. Under pandemin och valåret i USA har mycket fokus hamnat bortanför närområdet. Vilsna, men så småningom uppfinningsrika och nyväckta har människor vandrat ut i naturen och invaderat parkerna, upptäckt möjligheterna och glädjen i att umgås i det fria. Även om det finns smitta kan man umgås. Även om klimatförändringar tyder på alltmera regn finns det regnkläder. Som boende mitt inne i parken, i Härberget, har jag dagligen sett på hur familjer firar sitt barns födelsedag, träffar sina grannar, säljer sina små embryonala tomatplantor från en obemannad cykelkärra! Själv sjöng jag in våren med tjugofem vänner, advent/lucia/jul sjöngs in med lika många och härom dagen hade jag födelsedagskalas själv, i parken. Det är hög tid att ta in att vi behöver natur och park nu och i vårt framtida liv, till omväxling, friskvård, umgänge, lek och odling, inte minst! Men här är trångt! Ont om sittplatser. Toaletter saknas helt, men bakom en buske finns skydd...Jag bjuder genom fönstret behövande föräldrar på svarta plastpåsar! Mycket kan och bör utnyttjas och utvecklas i området. Jag hoppas att detaljplanerare håller med mig! Och jag vill gärna bidra med fler iakttagelser, synpunkter och idéer, efter att ha bott här under snart nio år.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

11. Hyresgäst, Majorna 723:8, Allmänna vägen 9

Några funderingar, fram och tillbaka, om parken:

Att det krävs en ändrad detaljplan för att kunna underhålla parken, vilket skrivs på flera ställen, är givetvis en överdrift. Nuvarande detaljplan påverkar väl inte skötsel och ex slyröjning på något sätt? I dag sköts faktiskt inte parken på ett helt godtagbart sätt. Påpekanden möts ibland av vänliga svar, ibland inte alls, men det görs ändå inte särskilt mycket. Jag skall inte gå in på för många detaljer här, men ibland har vi boenden i området funderat på att själva städa och röja...

Parken ingår ju i kulturresevatet och ni skriver mycket riktigt att området borde kunna vara attraktivt för fler än de i området boende. Reseumatet och området kring det är dessutom av riksintresse. Svårt att tro, när man ser hur lite som gjorts för att skapa en sammanhållen miljö och informera om densamma. Higab sköter väl sina byggnader ok och de har en informationsskylt (dock bara om sina egna hus). Men det är allt. Här krävs verkligen en uppräckning. Återkommer gärna till detta senare, dock inte i det här svaret.

Vart tog det nya staketet vägen, det som satts upp mellan Gathenhielmska trädgården och parken? Skall det ändras? Man kan få den uppfattningen. Den finns inte med på kartorna. Lite svårt att avgöra hur ni tänkt er där. Den medföljande skissen över hur trädgården skall återskapas, är väl (åtminstone delvis) inaktuell i och med uppförandet av staketet? Eller?

I dag saknas bänkar, någon bänk är trasig, en annan väl sliten, det borde finnas fler. Jag frågade en gång om det var ok att starta en privat insamling för att köpa fler... Det finns fina platser som saknar sittmöjligheter. I norra delen av Söderlingska ex skulle det vara trevligt att sitta under de magnifika träden, men där finns inte något att sätta sig på, om man inte fikar på Kafé Zenit.

Kullen i Gathenhielmska parken, gränsande till Jedeurska, är egentligen väldigt fin, men helt oanvändbar, eftersom den inte röjs (mer än en gång om året, typ, och sedan inte hålls efter när det växt upp igen). Där ligger stockar (som kunde flyttats åt sidan), stenar och skräp i den gropan som blir en damm när det regnar. Det skulle kunna vara en fin plats, med ex en bänk längst upp, med utsikt mot Bangatan. Nu kan man inte ens gå där med hunden på sommaren. Och den används dessutom som en toalett.

Den intilliggande bergknallen, bredvid Pölgatan är en spännande bergsformation, som man bara måste göra något av. Det finns ju trappor och gångstig runt, något mer behövs på ytorna där uppe. Jag ser inget konkret i förslaget om detta. Det som skrivs om känslan av "engelsk skogspark" om det här området är verkligen att ta i...åtminstone som det ser ut nu.

Sedan skrivs det om att olika avgränsningar och även rester från Repbanans grund måste återställas. Och det kan jag verkligen hålla med om. Stenar som ramlat ner har inte satts tillbaka Det ser mycket tråkigt och lite förfallit ut.

Berget som gränsar till Söderlingska borde röjas ordentligt, vilket jag påpekat, men inte fått gehör för. Nu tolkar jag WSP:s utredning så att allt sly borde bort där. Bra! På nordsidan är det faktiskt terrasser, som man skulle kunna gå på, uppför berget, om de var rensade. På västsidan finns det en trappa, som kan fixas till, så det blir en bra passage upp även där. Man bör kunna se vad som händer uppe på berget, av flera anledningar.

Resterna av allén i Söderlingska borde kompletteras lite, så den framträder mer.

Vad det gäller olika trädsorter etc, så har jag egentligen inga synpunkter, eftersom jag kan för lite om det. Men jag noterar att popplarna längs med staketet inte finns med på skissen över skyddsvärda träd. Men jag håller nog med WSP, att några bör sparas, eftersom de en gång planterats där i ett syfte. Träden som står på den gamla repbanan hittar jag inte på några kartor och undrar därför hur det blir med dom.

Det går i praktiken en bilväg rakt igenom parken i dag, mellan Pölgatan och Bangatan. Bilarna kör sönder gräsmattorna invid gångvägen. Det är bl.a polisen, klottersanerare och parkförvaltningen som brukar köra där. Gångvägen borde därför breddas något? Kanske skulle det också vara bra med ett stopp vid Pölgatan (som det fanns tidigare), så man inte kan köra uppför backen där och igenom hela parken?

Ni skriver under rubriken "Nollalternativet" att parken av vissa upplevs som otrygg och att det inte skulle gå att göra något utan att ändra detaljplanen, men det är inte sant. Mycket skulle gå att fixa utan att ändra den.

Men det finns inslag i framförallt WSP:s utredning som låter bra, det skall ändå sägas.

Kommentar:

Åtgärder och förändringar som inte kräver bygglov kan hanteras utan att detaljplanen först ändras. Exempel på detta kan vara att rensa sly, klippa gräs etc. Däremot så kan inga förändringar göras som strider mot bestämmelserna i gällande detaljplan. För att exempelvis gångvägarna och gångstrukturerna ska kunna förändras behöver detaljplanen ändras.

I anslutning till Repbanan står en ek som har bedömts vara särskilt värdefull ur naturvärdesynpunkt, den förses med planbestämmelsen träd1 som innebär att den endast får fälla som den är sjuk eller utgör en säkerhetsrisk. WSP har inventerat samtliga träd inom planområde men det är endast de som har bedöms som skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda som redovisas i kulturmiljöunderlagets kartmaterial. Se även svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

Staketet som finns mellan den fastighet som ägs av Higab (Majorna 722:105) och den fastighet som förvaltas av Park- och natur (Majorna 722:136) fick bygglov år 2020. Troligtvis kommer staketet att finnas kvar, det är upp till fastighetsägarna om de vill ha ett staket vid sin fastighetsgräns eller ej. Ändringen av detaljplanen har ingen planbestämmelse som reglerar om det ska finnas staket eller ej.

Skisserna som har varit utställda under granskningen är till för att visa vad ändringen av detaljplanen kan möjliggöra. De är inte bindande och i detta skede är det inte bestämt exakt hur upprustningen av parken kommer att ske.

12. Skrivelse från tio stycken boende på Allmänna vägen, Djurgårdsgatan, Pölgatan och Kommendörsgatan

Vi motsätter oss granskningsförslagets ändring av planbestämmelserna i gällande detaljplan. Denna plan skyddar kulturreseptatet, både bebyggelsen med små trädgårdar och resterna av stora trädgårdar som nu är allmänt tillgängliga parker mellan Djurgårdsgatan och Bangatan. Det skydd för träden som nu finns borde snarare förstärkas, särskilt för Söderlingska som har ett något oklarare skydd. Efter kraftig kritik av samrådsförslaget ska enligt det nya förslaget ett litet fåtal ”särskilt värdefulla” träd skyddas med planbestämmelse. I Söderlingska Trädgården gäller det 9 st av 17 som klassats ”särskilt värdefulla”. Här står dock flera andra mycket resliga och vackra träd med stora miljövärden som märkligt nog inte skulle skyddas enligt förslaget, bl a en trestammig alm vid Djurgårdsgatan. Även mellan Pölgatan och Bangatan finns många stora friska almar som klassats ”särskilt värdefulla”, men ändå egendomligt nog inte heller föreslås bli skyddade i planen.

Av de stora träd som inramar Gathenhielska husets trädgård har typiskt nog inte ett enda klassats ”särskilt värdefullt”. Planändringen syftar ju till att kunna ”restaurera” Gathenhielska trädgården mot Bangatan och då vill man ha fria händer utan hänsyn till befintliga natur- och kulturvärden som avsiktligt skyddades i gällande plan 1994 därför att detta är en mycket viktig del av kulturreseptatet.

Totalt vill granskningsförslaget skydda 13 av ca 40 utpekade ”särskilt värdefulla” träd (plus åtskilligt fler träd och buskar som inte har klassats). Att på detta sätt ändra planen som tillkommit för att skydda HELA kulturreseptatet – bebyggelsen OCH de uppvuxna träden – är omdömeslöst. Läs hela planbeskrivningen där detta står! Alla de äldre träden i kulturreseptatet har tillsammans och var för sig stor betydelse för områdets historiska karaktär, vilket också framhålls i kulturmiljöutredningen. Om kommunen beslutar godkänna den föreslagna planändringen lovar vi att det blir överklaganden.

Lövkronornas oerhört luftrenande och skuggande funktion blir allt viktigare när klimatet blir varmare, hudcancer ökar och biltrafiken står för en stor del av luftföroreningarna. Många stora uppvuxna träd finns i hela parkområdet. Koncentrationen av gamla friska almar är ovanlig och mycket värdefull för djurlivet och människors rekreation. Det är välkänt att almar vaccineras numera mot almsjuka på många ställen där man seriöst strävar efter att rädda särskilt sådana träd med stora natur- och kulturmiljövärden. Denna synpunkt är tidigare framförd, men lämnades utan kommentar i samrådsredogörelsen. Park o Natur har inte visat intresse för vaccinering, trots att detta borde vara självklart i den berömda parkstaden Göteborg.

Söderlingska parken fyller en viktig social funktion för alla åldrar. Men även den lugnare parken mot Bangatan används mycket av folk som vill vandra, vila och picknicken i avskildhet från allt det stöj och spring som händer i Söderlingska. Mot Bangatan behövs mer skydd av buskar och träd.

Vi älskar vårt parkområde med kulturresevatet och vill behålla de gamla träden, även mindre fruktträd. Vad som behövs är bullerdämpande planteringar mot gatutrafiken, kontinuerlig städning och omvårdnad av det befintliga som gör oss stadsbor friskare och gladare.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

Övriga

13. Boende på Älvsborgsgatan

Hugg inte ner fler träd i Göteborg.

De äldre träden är livsviktiga för biotopen, insekter och de numer rödlistade kråkfåglarna. Sverige har i jämförelse med andra länder en svag biologisk mångfald. Dessutom är luften i Göteborg dålig. Så de äldre träden behövs ur fler aspekter. Belys gärna parken och vägarna med ljuskonstverk och ställ tillbaka de bänkar som tagits bort med mera.

Kommentar:

Synpunkten gällande belysning har sänts över till Higab och Park- och naturförvaltningen.

Se även svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

14. Boende på Godhemsgatan 18 B

Bevara träden i Gatenhielmska parken/Söderlingska parken/ Pölparken! Ingen europeisk stad av rang går så hårt åt gamla parker och rekreationsområden som Göteborg som blivit en enda stor byggarbetsplats! Det är en skandal vad gäller bevarandet av historiska platser, unika träd och rofyllda områden. Satt vid poppeln som liten och lyssnade på när Beteltantern sjöng. Trädet finns ännu kvar och var gammalt redan då, i början av 70-talet. Lämna kvar åt våra barn och hugg inte oss andra i hjärtat med er bestialiska förstörelse! Låt träden vara, de är levande ting och fåglars hem. Det är kulturlöst och mot all naturvård att hacka runt och ändra och går emot all modern aktualitet och forskning om jordens naturresurser och psykiskt välbefinnande. Bevara parken och dess träd. Rör inte

murgrönan, hugg inte ner träden, inte popplarna, inte fruktträden. Läs er historia och tänk på framtiden!

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

15. Boende på Bangatan (okänt nummer)

Jag har förstått att den nya detaljplanen kan innebära att flera träd och grönska försvinner från parken. Det vill jag som boende i området inte. Om jag förstod det rätt är bland annat poppel, fruktträd och murgröna nu hotade att försvinna från parken.

Vi behöver mycket mer grönska i våra städer, både äldre och yngre sådan. Inte bara för människors välbefinnande utan även för den biologiska mångfalden (tex gällande pollinörer).

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

16. Boende på Tofta 249,

Vad är det som pågår i Göteborg? I undersökningar bland boende över hela Sverige så kommer grönytor, träd och parker fram som det man ser som viktigast i samhället, för att man ska vilja bo och trivas på en plats. Trygghet/säkerhet kommer som nummer 2. Varför tas då så många både skyddsvärda som vackra träd ner? Göteborg håller på att tappa sin själ genom att mycket av vår kulturhistoria påverkas när allt med patina och historia tas ned. Att ha träd och grönska i sin närhet främjar dessutom en god hälsa.

Men – inte i denna stad, där stora gamla träd verkar ses som ogräs. Och nu hotas återigen träden i Gathenhielmska Reservatet och Söderlingska Trädgården.

Träden bör bevaras! Planhandlingarna är otydliga och inte i enlighet med stadens trädpolicy! En översiktsplan är mycket värdefullt.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

17. Skrivelse från okänd adress

Jag skriver angående ändring av detaljplan för Gathenhielmska trädgården. Jag vill påpeka att detta område är ytterst värdefullt att bevara pga. dess kulturella värden och dess skyddsvärda naturträd. Vi behöver både skönhet och natur i vår stad där det byggs, förtätas och kapas träd överallt och där har SBK ett ansvar för denna fantastiska oas som måste skyddas, bevaras och också vårdas.

Detaljplan är tyvärr otydlig och ibland felaktig, t.ex. om murgrönan och popplarna.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

18. Boende på Djurgårdsgatan 47

Jag anser att träden och miljöerna runt Gathenhielmska- och Söderlingska trädgården ska bevaras.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

19. Boende på Bangatan 56

Sluta att säga ner träden! Kan inte något få vara kvar av det gamla fina!

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

20. Boende på Skeppargången 2

Jättebra att detta unika område tas om hand. Det kommer att bli fint med de förändringar som föreslås.

Kommentar:

Noteras.

21. Skrivelse från okänd adress

Motsätter mig förslag till ändring av detaljplan för rubricerade område. Planhandlingarna är otydliga och inte i enlighet med stadens trädplan!

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

22. Skrivelse från okänd adress

Vi vet att växtlighet är viktigt för allas välmående och av största vikt för klimatet och de luftföroreningar som ständigt ökar. När klimathot ständigt är på agendan, så är det minst sagt ofattbart att det skövlas så många träd och att löftet om parker, som skulle finnas var 300 meter i städer, bara har struntats i.

Denna skrivelse gäller nu specifikt Gathenhielmska/Söderlingska trädgården och kulturreseptatet i Göteborg. Där träden har utlovats vara helt fredade. Nu verkar detta vara något som staden egentligen har planerat att bryta. Konkreta svar långdras för att trötta ut folkets protester. En bedräglig taktik som kommun och

stat alltid använder sig av. Därför är också planhandlingarna otydliga och folket ska påverkas att tro att det är vi som inte förstår det språk som politiker och tjänstemän använder sig av för det är ju så komplicerat! Faktum är att vi ser den röda tråden i era handlingar och att ni ständigt bryter emot stadens trädpolicy. Fina löften bryts i lönnedom och inte ens det kloka och utbildade folket får komma till tals och påverka. En översiktsplan måste finnas för att verkligheten då blir synlig och ni vet att det är för att brutna löften blir då lätt att bevisa.

Låt nu bli att kapa och "flytta" (=skrota) stadens träd. Nu har alltför många försvunnit och i er okunskap så tror ni att nyplanteringar av ungträd kommer att fungera.

Kommentar:

Gällande synpunkten på översiktsplanen så är översiktsplanen kommunens långsiktiga vision av hur stadens mark- och vattenområden ska användas och hur bebyggelse ska utvecklas. Översiktsplanen ska ge vägledning vid detaljplanering och vid beslut om bygglov med mera. För detta område anger översiktsplanen att området föreslås användas som bebyggelse-område med grön- och rekreationsytor. Bostäder, arbetsplatser, service, handel, mindre grönytor mm. Blandning av bostäder och icke störande verksamheter är önskvärd. Kontorets bedömning är att förslaget till ändring av detaljplan stämmer överens med den angivna användningen i översiktsplanen.

För synpunkter gällande nedtagning av träd se svar under rubrik *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden och Kommentar från park- och naturförvaltningen*

23. Boende på Djurgårdsgatan 31 B

Jag hörde av mig i oktober 2020, först till Park & Natur som sedan hänvisade mig till Stadsbyggnadskontoret, då jag under en av mina dagliga promenader i parken upptäckte gröna markeringar på flera träd. Svaren jag fick var minst sagt svävande och jag blev hänvisad till att titta på planändringen som länkades till mig.

Som lekman finner jag det riktigt svårt att helt förstå och tolka en sådan ritning.

Kommunikationen mot oss medborgare och i synnerhet oss majornabor finner jag mycket bristfällig.

Jag är född, uppvuxen och fortfarande boende här vid parken som jag dagligen besöker. När förslaget om att göra om parken kom 2016 visade många av oss som bor här att vi inte gick med på att bl.a så många träd skulle försvinna. Trädplan Göteborg kommunicerade med er då.

Vad jag inte kan förstå är hur ni tydligen helt har gått ifrån vad som då sades.

Här är citat från Göteborgs Stads Policy för park- och gatuträd i Göteborg;

”...Träd är en viktig del i våra stadsmiljöer. Förändringar i vår närmiljö och i trädbeståndet skapar engagemang hos många. Alla insatser och arbeten som innebär förändringar i dessa miljöer ska kommuniceras i enlighet med Göteborgs Stads informationspolicy och kommunikationen ska planeras utifrån varje specifik situation...”

Huvudmål: Ta till vara och utveckla ekologiska, kulturhistoriska, sociala och ekonomiska värden hos stadens träd trädmiljöer.

Kommentar:

De gröna markeringarna som fanns på några träd i oktober 2020 sattes ut för att stadsbyggnadskontorets geodataavdelning skulle kunna mäta in trädens placering. De träd som försågs med gröna markeringar är de träd som har försetts med planbestämmelsen träd1 och träd2 som anger att träden endast får fällas om de är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk.

Se svar under rubrikerna *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden*, *Kommentar från park- och naturförvaltningen* och *Synpunkter gällande information och kommunikering*

24. Boende på Erik Dahlbergsgatan 56

Den föreslagna ändringen stämmer illa med tidigare godkända avsikter för bevarande av parken.

Den nya planen är otydlig och illavarslande i sina avsikter. Vi riskerar att bli av med gamla träd i historisk miljö. Kanske med hela parken i förlängningen.

Historien ska bevaras så mycket som möjligt. HIGAB har precis renoverat Gathenhielmska huset. Ett behövlig initiativ. Varför vill ni skövla parken? Det rimmar illa med vad en annan förvaltning gör!

Spara träden och underhåll parken, det blir mycket uppskattat av era arbetsgivare, dvs skattebetalarna. Om ni tror att det är kommunen- tänk på att det är vi som betalar era löner.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

25. Boende på Såggatan 71 D

Förslaget ger på ett helt insiktslöst sätt utrymme för skövling av gamla fina träd. Att behålla gamla fina träd är helt grundläggande för trivselen i en stad. Detta gäller inte minst Göteborg.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

26. Boende på Kommendörsgatan 30 A

Jag vill påpeka att det absolut inte behövs färre träd i världen i allmänhet eller i Göteborg i synnerhet! Jag ifrågasätter att man överhuvudtaget lägger tid och resurser på att fundera på vilka träd som ska bevaras och vilka som ska bort! Vi behöver mer träd! Inte färre! Planerna verkar vara fullständigt otidsenliga och bör stoppas omedelbart.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

27. Boende på Godhemsgatan (Okänt nummer)

Hugg inte ned träden och verkligen inte genom att skylla på omständigheter ni kan åtgärda på andra sätt kommer göra protesterna större.

Kommentar:

Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

28. Kulturminnesföreningen Gathenhielm

KMFG hävdar liksom i samrådsskedet 2019 att föreslagen ändring av gällande detaljplan med nya planbestämmelser är otillåten enligt PBL. Planområdet omfattar Gathenhielmska Kulturresevatet, vilket ingår i riksintresse för kulturmiljö. Parkmiljön har särskilt allmänintresse, vilket enligt PBL innebär att gällande plan inte får ändras med standardförfarande utan måste ersättas av ny detaljplan med utökat förfarande. Enligt PBL får följaktligen inte heller gällande plans skyddsbestämmelser ändras så, att det åsyftade skyddet i gällande plan upphör – nya planbestämmelser måste prövas i ny detaljplan genom utökat planförfarande. Vidare saknas ett konkret förslag till utformning av parkmiljöerna, vilket inte heller är tillåtet. KMFG kommer därför att överklaga ett eventuellt antagande av det aktuella förslaget till ändrad detaljplan.

Parkmiljöernas skydd i gällande detaljplan från 1994 är faktiskt ingen tillfällighet utan medvetet anpassat efter kulturresevatets höga bevarandestatus som unik kultur- och naturmiljö av riksintresse i Göteborg. Detta har uppenbarligen förbisetts, vilket KMFG finner ytterligt märkligt och oroande. Föreslagen ändring av gällande plan innebär avsevärt försämrat skydd för den karaktäristiska vegetationen som utgör en omistlig del av Gathenhielmska kulturresevatet, vilket bildades genom opinionsarbete 1933 av Kulturminnesföreningen Gathenhielm. Särskilt oroande i det längre perspektivet är att planprocessen verkar drivas av en ytlig och orealistisk attityd till denna kulturmiljö, en attityd som dessvärre visat sig grundad på bristfällig, inte minst lokalhistorisk kunskap. Detta hade kunnat undvikas om kompetensen i området hade anlitats inför planarbetet så som SDF Majorna-Linné tidigare har föreslagit.

Motiven som anges för ändring av gällande detaljplan

De nya planbestämmelserna påstås – trots att parkernas skick bevisar motsatsen – vara nödvändiga för att kunna rensa sly (som dock rensas regelbundet, senast i höstas), men egentligen syftar det svagare skyddet till att utan marklov kunna fälla friska träd som tillsammans bildar den unika parkmiljön – detta framgår tydligt på flera ställen i handlingarna. Att genom borttagande av gällande skyddsbestämmelser möjliggöra parkernas skötsel med rensning av sly etc. är ett uppenbart falskt motiv eftersom skyddsbestämmelserna inte hindrat sådana arbeten sedan 2017, då den omfattande trädfällning Higab och PoN tänkt genomföra 2016 hade lagts på hyllan.

Att på samma sätt möjliggöra omgestaltning av Gathenhielmska trädgården/parken till en förmodad, men förenklad 1800-talsutformning från hortikultören J N Dahlströms tid (1870-talet), men med avsevärt sparsammare växtlighet, är ett irrelevant motiv då

- en sådan omfattande åtgärd vore ett stort ingrepp i riksintresset för kulturmiljö, vilket enligt PBL måste ha stöd av en ny detaljplan med utökat planförfarande,
- en sådan åtgärd osynliggör/förstör spåren av dottern Anna Dahlströms och hennes arvtagerska Vera Thams omtalade traditionsrika trädgårdsodling under 1900-talets första hälft, då Gathenhielmska huset med trädgård blev landets första lagskyddade kulturminne (1943). Popplar och murgröna var karaktäristiska miljöskapare som fortplantats i gränsen mot den öppna parken.

De före och under planprocessen upprepade, men grundlösa motiven för ändring av planen kan följaktligen inte anses seriösa och utgör i sig skäl för överklagande om förslaget blir antaget av kommunen.

Förslaget som sådant - generellt

KMFG finner att förslaget till ändring av detaljplanen även i granskningsskedet innehåller allvarliga fel och missar i beskrivningen av dagens förutsättningar, såväl i text som på kartorna – t ex saknas ett korrekt historiskt perspektiv på karaktäristiska kulturväxter såsom popplarna medan den sibiriska nunneörten ("ganska sällsynt förvildad" enligt Nya nordiska floran av Mossberg-Stenberg) inte nämns alls.

Vidare vänder vi oss mot att de kulturvärden man påstår sig vilja skydda genom nya bestämmelser får ett sämre skydd eftersom bestämmelserna är alltför begränsade och vad gäller q7 alltför otolkbar. Endast en handfull "särskilt skyddsvärda" träd får egna skyddsbestämmelser medan de flesta utpekade träden, i likhet med alla ej skyddsklassade träd och buskar såsom syren, lämnas utan skydd med upphävande av det starka skydd de har i gällande plan. Därmed skulle det bli fritt för PoN att på egen hand avgöra när träden bör fällas – utan att allmänhet och kulturmiljövårdande organisationer får möjlighet att påverka. En återplanteringsplan är mycket angelägen.

Att på detta sätt göra en godtycklig förvaltning av kulturresevatets unika parkmiljöer laglig är oacceptabelt och kommer att uppröra många berörda som använder Gathenhielska kulturresevatet och inte vill uppleva dess värden urholkade.

Nya omständigheter som saknas i handlingarna och/eller förslagets utformning

Det är högst egendomligt att Higabs pågående projekt för varsam utveckling av Gathenhielska trädgårdens kvaliteter inte har fått genomslag i planarbetet – i granskningsförslaget nämns i förbigående att bygglov lämnats för rivning av plank och uppförande av ett nytt järnstaket, men denna varaktiga inhägnad – uppförd sommaren 2020 – redovisas inte i den nya kulturmiljöutredningen (WSP dec 2020) och får inget rättsligt skydd i planen. Detta är så mycket märkligare som Higab har bekostat staketet för att skydda byggnadsminnet från fortsatt skadegörelse och samtidigt öka tryggheten för personalen i Gathenhielska huset.

Inte heller nämner handlingarna Higabs under år 2020 genomförda projekt att inom staketet lyfta trädgårdsmiljön och samtidigt bibehålla inramningen av stora träd mot Bangatan och den allmänna parken – flera almar och popplar samt en sykomor. Samtliga träd skulle fällts 2016 för att ge plats åt en total omgestaltning av trädgården och parken sedan dåvarande planket rivits för att ”öppna upp” till Gathenhielska huset. Trots att detta vidlyftiga projekt av Higab och PoN i samverkan skrinlagts har således Higabs nu genomförda ambitiösa trädgårdsprojekt inom prydligt staket inte redovisats i planhandlingarna. Att en ny varaktig inhägnad, som gjort den tidigare planerade stora 1800.talsrekonstruktionen omöjlig, påverkar planförutsättningarna tas märkligt nog inte upp i handlingarna. Vi hävdar att Gathenhielska trädgårdens inhägnad och rumsskapande trädinramning borde få ett rättsligt skydd i detaljplan.

Synpunkter i detalj på handlingarna och förslaget

Kompletterande kulturmiljöutredning (WSP) tydliggör vegetationens – fr a trädens – betydelse som värdebärare i kulturmiljön och utmärker ca 40 ”skyddsvärda” träd från kulturmiljösynpunkt. Av dessa föreslås endast 13 få skydd med planbestämmelse:

- Söderlingska Trädgården: 17 st skyddsvärda träd (9 st skyddas);
- Jedeurska Trädgården: 9 st skyddsvärda träd (2 st skyddas);
- Gathenhielska Trädgården: 13 st skyddsvärda träd (2 st skyddas).

Således skulle av ca 40 äldre träd med kulturmiljövärde endast 13 få skydd i planen. Detta innebär alltså ett betydande hot mot det gröna kulturarvet i resevatet. Förslaget är oacceptabelt med hänsyn till de mycket stora miljövärden som står på spel i kulturresevatet om t ex almar och popplar med klättrande murgröna tas bort.

Kulturmiljöutredningen uppmärksammar inte följande karaktäristiska värdebärande inslag i Gathenhielska trädgården/parken:

- Järnstaketet i fortsättning av staketet mot Jedeurska trädgården som varaktig ersättning för planket. Inhägnaden av byggnadsminnet lät ägaren Vera Tham bygga 1969 i gränsen mellan två aldrig bebyggda tomter eftersom nr 4, 5, 6 i trädgården överlåtits till staden. Järnstaketet skyddar byggnadsminnet och står samtidigt som gränsmarkör i ett obebyggt tomtområde reglerat 1878 på initiativ av J N Dahlström, dåvarande ägare till Gathenhielska egendomen (far till Anna Dahlström, som senare utvecklade trädgårdens odling av frukt, bär och blommor – inte minst syrénbuskar, en gammal tradition i Göteborg).
- Popplarna vid staketet vidareför ett starkt stilelement från kontinentens barockträdgårdar och romantiska landskapsparker. I lokalperspektivet representerar popplarna en 150-200 år gammal tradition med pyramidpoppel som karaktärsträd i flera trädgårdar, bl a i Gathenhielska trädgården (två inramade Gathenhielska huset mot torget, några stod spridda bakom huset) – popplar fanns även i angränsande trädgårdar (Jedeurs och Söderlings). Befintliga popplar har planterats av Vera Tham i den södra fastighetsgränsen då kvarterets gamla popplar med något undantag hade försvunnit. Möjligen användes rotskott från trädgårdens äldre pyramidpopplar. Även murgrönan (fridlyst) klättrar som förr på stammar och grenar. (Se ang brister nedan och bilaga med bilder och beskrivningar från trädgårdar med poppel i kvarteret.)
- Det förvildade beståndet av Sibirisk nunneört i Gathenhielska Trädgården (spridd över gräsytor och under träden).
- Intressanta rester av Gathenhielska trädgården i den öppna parken söder om byggnadsminnets inhägnad (järnstaketet), t ex schersminbuskage i den högre liggande västra delen.

Brister och konsekvenser

Kulturmiljöutredningen (WSP) undantar Gathenhielska parken vid Bangatan från urvalet av särskilt skyddsvärda träd. Denna park ser på WSP:s karta ut att sakna växtlighet med kulturvärde. Orsaken är uppenbar: PoN önskar omgestalta parken utan att besväras av inflytande från berörd allmänhet och organisationer som värnar befintlig kulturmiljö med spår av generationers berömda trädgårdsodling. Men om fruktträden och de blommande buskarna – rester av Anna Dahlströms och arvtagerskan Vera Thams berömda lustgård med fruktodling – inte skyddas i detaljplanen äventyras det kulturarv som beskrivs i handlingarna och lämnas åt en godtycklig förvaltning. De kraftigt decimerade syrénbuskagen bör återplanteras.

Urvalet av skyddsvärda träd och buskar lämnar fältet fritt för PoN att omgestalta parken mot Bangatan där flera fruktträd står. Trots dessa värdebärare i den av många uppskattade lugna och lagom lummiga parkmiljön avser man kunna utföra den "restaurering" som boende och föreningar med stöd av Länsstyrelsen stoppade 2016. Med dagens skydd borta kan alla gamla träd fällas och ersättas

med ett fåtal nya, glest placerade så att resultatet inte skulle likna en förnäm 1800-talsträdgård – sådana var rikligt planterade med uttrycksfullt grupperade bestånd av träd och buskar med varierande former och färger. En restaurering vore meningslös även av det skälet att 1800-talets rörelsemönster i dåtidens trädgårdar var lustvandrarens i motsats till dagens parkbesökarens benägenhet att gena över gräsytor med uppslitna stigar som följd. Detta skulle snart förfula en rekonstruerad 1800-talsträdgård, som aldrig kan bli användbar för vår tids gångtrafikanter.

Till bristerna i planarbetets kunskapsunderlag hör att WSP upprepar det felaktiga påståendet av Antiquum (2016) att det f d lusthuset ("boden") har "flyttats runt" i trädgården och bl a stått vid Bangatan, vilket KMFG tidigare påvisat beror på feltolkning av ett äldre foto. En allvarligare brist är att popplarnas traditionsrika roll som formelement i äldre trädgårdskultur inte har uppmärksammats. Detta trots att såväl solitärer som par eller smärre grupper av pyramidpoppel var vanliga i 1700- och 1800-talets anspråksfullare trädgårdar samt dylika trädplanteringar till och med syns på äldre foton från Gathenhielmska m fl angränsande trädgårdar inom kvarteret. Befintliga popplar har samma resning och växtsätt som de sedan länge försvunna pyramidpopplarna. Även murgrönan som klättrar i träden minner om Dahlströmska trädgården, där foton visar dåtidens popplar omslingrade av murgröna.

Synpunkter i koncentrat samt fler förslag

Förslaget till ändrad detaljplan anger q7 för såväl parker som Pölgatans trädgårdar. KMFG hävdar att även de små trädgårdarna behöver skyddas särskilt, såsom i gällande plan där även staketen ingår i skyddet. I parkerna föreslås skydd med lovplikt för fällning endast för ett litet fåtal av de "särskilt skyddsvärda" träd som pekas ut i kulturmiljöutredningen (WSP). Av träd med föreslaget skydd finns de flesta i Söderlingska Trädgården, där dock flera stora vackra almar lämnas utan skydd samtidigt som ett nyplanterat träd föreslås bli skyddat i planen. Endast ett träd i Gathenhielmska trädgården (eken) och ett i Gathenhielmska parkens södra del (jättealmen) föreslås skyddade med lovplikt – båda antas vara från 1700-talet.

Som redan nämnts finns i Gathenhielmska trädgården ett flertal stora välväxta träd vilka måste anses vara värdebärande som karaktärsträd typiska för 1700- och 1800-talets trädgårdar samt för Gathenhielmska m fl trädgårdar i Majorna. Hit hör almarna och tysklönnen på vallen mot Bangatan samt popplarna vid byggnadsminnets staket – samtliga dessa träd – många med klättrande murgröna som har lång tradition i området – har stor rumsskapande betydelse för "den hemliga trädgården", en nutida värdekaraktär som lyfts fram i VoU-planen 2008 för byggnadsminnet (Archidea för Higab med stöd av Länsstyrelsen). Att trädindividerna som skapar denna kvalitet är uppvuxna under 1900-talet förringar inte deras värde som både luftrenande och rumsskapande element, i synnerhet då vegetationen behövs för sin välgörande effekt som visuell barriär och ljuddämpande avgränsning mot den livligt trafikerade Bangatan. Den

bullerdämpande effekten har i Göteborgs stads bullerutredning 2018 framhållits som en eftersträvarsvärd kvalitet i parker när träd och buskar planteras mot omgivande gator. Därför bör befintlig plantering av träd och buskar mellan Bangatan och den öppna parken snarare förstärkas än glesas ut så som nu skett. Syrén, förr rikligt förekommande utefter Bangatan och längre in, bör få en renässans.

Om den inhägnade Gathenhielmska trädgårdens intima karaktär ska bevaras på sikt i enlighet med VOU-planen 2008 måste förslagets starkt begränsade skydd av värdebärande växtelement i parkmiljöerna väsentligt utökas. Således är det angeläget att såväl almarna och sykomoren på vallen som popplarna vid staketet i söder får skyddsbestämmelse med lovplikt för fällning. Vidare behöver inhägnaden av byggnadsminnet mot Bangatan och parkmarken i söder och väster (det nybyggda järnstaketet) på lämpligt sätt skyddas i detaljplan.

Bullerutredningen 2018 påpekar att Söderlingska Trädgården, mycket välbesökt av barn med och utan familjer, är starkt bullerstörd av den täta biltrafiken på Djurgårdsgatan. Denna störning kan minskas rejält genom träd- och buskplantering längs gatan. I detta sammanhang är det angeläget att nya träd planteras som skuggbildare på den kala grusyta vilken utgör Kafé Zenits uteservering, där solen steker eftermiddag och kväll från vår till höst. Även här vore syrénbuskar på sin plats.

Inte minst angeläget för parkmiljöerna i Kulturreseptatet Gathenhielm är att aktivt öka almarnas livslängd. Vaccinering mot almsjuka är en i andra länder beprövat metod som borde användas även här för att rädda bestånden av friska, vackra parkträd.

Kommentar till skrivelse från Kulturminnesföreningen Gathenhielm:

Vad som ingår i begreppet ändring av detaljplan är inte utvecklat i Plan- och bygglagen. Boverket har dock viss vägledning på sin hemsida PBL – kunskapsbanken där beskrivs att det inte finns någon uttalad gräns för vad som kan göras inom ramen för ändring av detaljplan. Ändringen ska dock uppfylla plan- och bygglagens krav på tydlighet och rymmas inom syftet för den ursprungliga detaljplanen. Det är kommunen som i det enskilda fallet avgör om det är lämpligt att ändra en detaljplan eller om den befintliga planen ska ersättas med en ny eller upphävas. När ansökan om planbesked inkom utreddes på vilket sätt det var mest lämpligt att hantera ärendet. I förprövningen av ärendet framgår att: *En ny detaljplan för hela området skulle innebära nya ställningstaganden kring bevarande- och skyddsbestämmelser. Det är många byggnader och arbetet riskerar att bli omfattande. Användningsbestämmelsen Q – kulturreseptat används inte längre, vilket gör att även en ny användning behöver införas och prövas. Gällande detaljplan bedöms i huvudsak tillräckligt aktuell och väl avvägd och en ny detaljplan för hela området bedöms därför inte meningsfull att upprätta.* Utifrån det resonemanget så har kontoret valt att hantera ärendet som en ändring av gällande detaljplan.

Gällande påverkan för *riksintresset för kulturmiljövården* så har Länsstyrelsen i sitt granskningsyttrande framfört att Länsstyrelsen inte befarar att riksintresset kommer skadas påtagligt. Länsstyrelsen ser inte heller skäl till att ingripa och överpröva ändringen av detaljplanen utifrån sina ingripandegrunder i 11 kap. 10 § PBL. Se vidare under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden*.

Åtgärder och förändringar som inte kräver bygglov kan hanteras utan att detaljplanen först ändras. Exempel på detta kan vara att rensa sly, klippa gräs etc. Däremot så kan inga förändringar göras som strider mot bestämmelserna i gällande detaljplan. För att exempelvis gångvägar och gångstrukturer ska kunna förändras behöver detaljplanen ändras.

Vad gäller WSPs utredning så är kontorets uppfattning att den är fackmässigt utförd. De träd som finns inom det område som benämns som Gathenhielska trädgården den öppna delen har inventerats på samma sätt som övriga delar av planområdet. Anledningen till att planbestämmelsen träd1 och träd2 inte återfinns i den delen är att inventeringen inte har visat på att det finns några träd i detta område som bedöms vara särskilt värdefulla ur naturvärdessynpunkt.

HIGAB har medverkat under planarbetet. Merparten av de förändringar som HIGAB har önskat göra på sin fastighet har kunnat hanteras med bygglov då de inte har bedömts strida mot gällande planbestämmelser. HIGAB har därför valt att söka bygglov direkt och inte invänta arbetet med att ändra detaljplanen. Bygglov har beviljats för nedtagning av plank och uppförande av staket, underhåll av växthus och flytt av trädgårdsbod. Kontoret instämmer i att de åtgärder som HIGAB har genomfört är positiva för området och för de kulturhistoriska värdena. Kontoret ser dock inte att de beviljade byggloven påverkat förutsättningarna för arbetet med att ändra detaljplanen.

Staketet som finns mellan den fastighet som ägs av Higab (Majorna 722:105) och den fastighet som förvaltas av Park- och natur (Majorna 722:136) fick bygglov år 2020. Troligtvis kommer staketet att finnas kvar, det är upp till fastighetsägarna om de vill ha ett staket vid sin fastighetsgräns eller ej. Ändringen av detaljplanen har ingen planbestämmelse som reglerar om det ska finnas staket eller ej. Det har inte bedömts lämpligt att reglera inhägnande av fastigheten Majorna 722:105 med planbestämmelser. Anledningen är att ett viktigt karaktärsdrag som pekas ut för den öppna delen av Gathenhielska trädgården är: *funktionella och visuella samband (vägar, vyer och siktlinjer) med Bangatans sträckning, bebyggelsen runt Pölgatan och med Gathenhielska huset*. Att med planbestämmelser reglera att den slutna delen av Gathenhielska trädgården måste vara inhägnad blir en motsättning till de karaktärsdrag som har pekats ut som värdebärare för parkernas kulturvärden. Däremot finns det fortfarande möjlighet att ha kvar det staket som finns uppförd idag eller ersätta det med ett annat staket.

Gällande skydd av träd och planbestämmelsen q7 se svar under rubriken Se svar under rubriken *Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden* och *Kommentar från park- och naturförvaltningen*

Gällande kommunikering se svar under rubriken *Synpunkter gällande information och kommunikering*.

Kompletterande skrivelse från Kulturminnesföreningen Gathenhielm

Motiv/syfte/avsikt med gällande detaljplan och dess skydd av träd m m

De befintliga planbestämmelserna som skyddar parkens grönytor och träd hävdar KMFG med stöd av planbeskrivningen 1992-1993 är en naturlig del av den då uttalade ambitionen att skydda hela kulturreseptatet. Denna ambition framgår tydligt på olika ställen i planbeskrivningen och ifrågasattes inte av någon remissinstans. Tvärtom visar ett flertal myndigheter och förvaltningar i samrådsretsen en påtaglig omsorg att skydda träd i utsatta lägen mot skador. Likafullt har sbk i sin kommentar till KMFG:s yttrande 2019-08-30 valt att angående planens syfte endast citera ett litet stycke i gällande plans planbeskrivning under rubriken Motiv för planläggning, där själva grundmotivet till planen avhandlas, nämligen att uppföra bostadshus i anslutning till Gathenhielmska parken vid Bangatan:

”Gällande detaljplan ger inte möjlighet att inrymma den planerade bebyggelsen i området. Syftet med föreliggande detaljplan är därför att ... utan för stor påverkan på Gathenhielmska kulturreseptatet och den tillhörande parken ge plats för bostadsbebyggelsen”.

Redan här framgår alltså att hänsynen till parkmiljön var en grundförutsättning.

Under rubriken Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (del av planförutsättningarna) beskrivs närmare hur planen avsågs förhålla sig till kulturreseptatet:

”Avsikten är att i detaljplanen skydda (den historiska bebyggelsen)... Parken med uppvuxna träd, anlagda gångvägar, bergspartier m m är historiskt intressant och skall bevaras. Planbestämmelse om detta har införts. ---- En del av parken utgörs av den ursprungliga trädgården som hörde till Gathenhielmska huset. Den är botaniskt intressant med blommande fruktträd och buskar samt sturvuxna träd såsom alm och kastanj”.

Angående miljökonsekvenser står bl a:

”Befintliga träd intill gångvägen (bakom nybebyggelsen) skall bevaras. Ovanstående citat förekommer redan i samrådsförslaget 1992-01-07.

I samrådsredogörelserna under planprocessen 1992-93 framhöll sbk i flera kommentarer till inlämnade synpunkter, där ingrepp i parken befarades, att befintliga grönytor och träd skall skyddas med planbestämmelse och att de

praktiska formerna för trädens omvårdnad skulle diskuteras med dåvarande Fritidsförvaltningen.

Följaktligen är bestämmelserna i gällande plan för parkytor och träd väl genomtänkt i avsikt att kulturreseptatet som helhet skulle få ett långsiktigt skydd. Detta blev mycket uppskattat av olika förvaltningar, inte minst Fritidsförvaltningen.

Kommentar:

När en detaljplan ändras så ska ändringen vara förenlig med detaljplanens syfte. Syftet med gällande detaljplan framgår av planbeskrivningen av den framgår att: *”Syftet med föreliggande detaljplan är att på ett ändamålsenligt sätt och utan för stor påverkan på Gathenhielska kulturreseptatet och den därtill hörande parken ge plats åt ålderdomshem, gruppbostädor och sex servicelägenheter. I samband med att detaljplan upprättas för näralliggande fastigheter utmed Bangatan kan eventuellt fler servicelägenheter tillskapas. Detaljplanen ska dessutom genom lämpliga skyddsbestämmelser skydda den äldre bebyggelsen, utmed Allmänna vägen och Karl Johans gatan från större förändringar.”*

Kontorets bedömning är att gällande detaljplans syfte är tydligt uttryckt och att ändringen av detaljplanen är förenlig med det uttalade syftet. Kontoret ser inte att det finns någon konflikt mellan det som finns beskrivet i gällande detaljplans planbeskrivning och de planbestämmelser som ändras i detta förslag. Gällande detaljplan och ändringen av detaljplanen kommer att gälla tillsammans, parallellt med varandra. Tillsammans bedöms de utgöra ett bra skydd för området och bidra till ett förvaltade som tar sin utgångspunkt i områdets kulturhistoriska värden.

29. Trädplan Göteborg

(Detta är en sammanställning av Trädplans yttrande och slutsats, yttrandet finns i sin helhet hos stadsbyggnadskontoret.)

Föreningen Trädplan Göteborg yrkar att stadsbyggnadskontoret ser över förslaget till ändring av detaljplan BN0277/17 där ett stort antal träd och buskar som nu är skyddade, riskerar avverkning. Vi yrkar att planprocessen tas om från början då den är mycket bristfällig, och handlingarna är ofullständiga, samt att det som står i handlingarna inte tas tillräckligt hänsyn till. Vidare vill vi att trädgårdens och parkområdets framtid diskuteras i nära samråd mellan Higab/Park- och naturförvaltningen å ena sidan och med å andra sidan representanter för berörda miljö-, kultur och intresseföreningar och andra verksamma i området samt boende. Vi yrkar att Göteborgs stad inbjuder till det inledande samråd som kommunen enligt PBL 5 kap 511 skulle ha initierat i arbetet med att ta fram ett program eller förslag till detaljplan. Samrådet ska åsyfta en varsam upprustning av Gathenhielska trädgården och angränsande parkområden mellan Bangatan och Djurgårdsgatan med bevarande och fortsatt skydd av befintliga träd och buskar. Den inhägnade Gathenhielska trädgårdens intima karaktär ska bevaras i enlighet med VOU-planen 2008. Därför måste ändringsförslagens mycket försämrade skydd av värdebärande växtelement i parkmiljöerna väsentligt klargöras och

förbättras. Almarna och sykomoren på vallen, fruktträden i parken samt popplarna vid staketet i söder ska ha skyddsbestämmelse med lovplikt för fällning. Vidare bör detaljplanen skydda inhägnaden av byggnadsminnet mot Bangatan och parkmarken i söder och väster (det nybyggda järnstaketet) på lämpligt sätt.

Föreningen Trädplan Göteborg yrkar även att:

- ädelträden, de större buskarna, äppleträden och parkmiljön bevaras som den är och underhålls bättre
- EU:s habitatdirektiv följs, särskilt vad gäller skydd av ”blandädellövträd”
- de stora almarna bevaras och skyddas, då beståndet i Majorna redan minskat radikalt.
- övriga grova träd som finns på allmän plats (park eller natur) skyddas genom särskild skyddsbestämmelse
- kännbara viten utdöms i de fall träd skadas
- fortsatt fragmentisering och borttagande av stora träd i denna del av Majorna stoppas
- Göteborgs Grönstrategi samt nya Trädpolicy följs

Regeringens och Naturvårdsverkets riktlinjer för tätortsnära natur följs

- det görs en utförligare inventering av skyddade arter, bla fladdermöss, lavar, mossor, fåglar etc,
- gällande svenska och internationella förordningar för skyddade arter följs
- artskyddsförordningen gäller och inga undantag görs
- ev nya planer för detta område görs i samarbete med närboende, näringsidkare och föreningar samt i respekt för de höga naturvärden som nu finns.

I övrigt ställer vi oss bakom yttrandet från Kulturminnesföreningen Gathenhielm i sin helhet. I detta yttrande finns viktiga argument och handlingar som förklarar vikten av att bevara träd och buskar i området.

Den föreslagna ändringen av gällande detaljplan är olaglig, motiven irrelevanta, planbeskrivningen otydlig och ofullständig. Förslaget syftar till att möjliggöra omfattande ingrepp i Gathenhielmska trädgården och anslutande offentliga parkområden. Planändringen skulle tillåta fällning av minst ca 60 träd och större buskar. Detta skulle medföra att områdets lummiga karaktär till stor del försvinner. Det nya förslaget strider radikalt mot vård- och underhållsplanen för Gathenhielmska huset och trädgården som upprättades 2008 i samråd med Länsstyrelsen. I Länsstyrelsens beslut villkoras bl a att arbetet ska stå under antikvarisk kontroll av Higab. Företaget, som 2016 var Ponf:s medintressent i det ”historiska” parkprojektet, har dock under 2020 påbörjat en varsam upprustning av trädgården innanför ett nybyggt järnstaket i samma läge som det tidigare planket. Higab avser att bevara träden.

Slutsats av yttrandet

Den drastiska förändring av kvarterets unika kulturhistoriska miljö som omfattande trädfällning utan marklov skulle innebära, är inte förankrad hos berörda boende och verksamma i kvarteret och närområdet. Den har inte heller stöd i lagar och direktiv för en grön och miljövänlig stad. Ansökan om marklov ska vara ett krav i nya planbestämmelser för samtliga karaktäristiska träd såsom almarna, sykomoren, popplarna och de återstående fruktträden. Trädgårdens och parkens upprustning/underhåll kontra en genomgripande omgestaltning, bör diskuteras i nära samverkan med representanter för berörda föreningar, boende och verksamma i närområdet. Parken bör inte göras om till ett museum som har dåliga förutsättningar att få äkthetsprägel och bli en långsiktigt bra lösning. Den bör istället underhållas normalt och vid behov gallras försiktigt med bibehållen karaktär. Då kan området förbli den för människors vardagliga behov anpassade park den har varit och faktiskt ännu är – trots stadens försök att med olika argument förminska dess nuvarande betydelse och funktion, detta i strid mot andra dokument såsom bullerutredningen.

Föreningen Trädplan Göteborg begär med hänsyn till ovan beskrivna sakförhållanden att:

- planprocessen tas om från början
- Göteborgs stad återigen inbjuder berörda boende, föreningar, miljögrupper och verksamma i närområdet - vilka har väsentligt intresse av en förändring av gällande detaljplan till en bättre samrådsprocess i enligt PBL 5 kap 511, i arbetet med att ta fram ett program eller förslag till detaljplan.

Föreningen Trädplan Göteborg anser att en eventuell ny förbättrad detaljplan för området bör tas fram i samverkan med de som nyttjar och värnar parken.

Detaljplanen ska följa PBL och åsyfta en varsam upprustning av Gathenhielska trädgården och angränsande parkområden mellan Bangatan och Djurgårdsgatan. Planen bör i enlighet med lagar och förordningar respektera det unika områdets natur- och kulturvärden. De befintliga äldre och stora träden i hela området bör få ett starkt skydd i detaljplanen.

Föreningen Trädplan vill att Göteborgs stad tar bättre ansvar för framtiden och planerar förändringar i så känslig miljö, i samklang med berörda parter och med hänsyn till de befintliga kultur- och naturmiljöerna. Även kommande generationer bör få möjlighet att uppleva gamla träd och unika väl bevarade stadsmiljöer med tätortsnära natur.

Kommentar till yttrande från Trädplan Göteborg:

Gällande planförfarandet och planprocessen så kvarstår kontorets bedömning att ärendet kan hanteras med ett standardförfarande och att det inte krävs ett programarbete med ett inledande samråd. För att underlätta detaljplanearbetet kan kommunen välja att upprätta ett särskilt program där planens utgångspunkter och mål framgår. Det är kommunen som avgör om ett program behövs. I detta ärende

bedöms det inte nödvändigt att upprätta ett program. Anledningen är att det redan finns en detaljplan som reglerar området och ändringen av detaljplanen innebär ingen ny eller ändrad användning det tillkommer inte heller någon ytterligare byggrätt. Om en detaljplan uppfyller de formella förutsättningarna för att hanteras med ett standardförfarande och planen har stöd i översiktsplanen så anses det inte finnas ett behov av att genomföra ett programarbete.

Kontoret har gått igenom den vård- och underhållsplan som togs fram i samråd med Länsstyrelsen år 2008. Den beskriver den del av planområdet som även tillhör byggnadsminnet Gathenhielska huset och som i planarbetet benämns som Gathenhielska trädgården, den slutna delen. Den beskriver bland annat olika träd och växtsorter som finns i trädgården idag samt vilka sorter som har funnits där tidigare. I vård och underhållsplanen anges att det är viktigt att bevara trädgårdens karaktär av hemlig trädgård och att gångarna ska restaureras i huvudträdgården.

De karaktärsdrag som anges i vård- och underhållsplanen sammanfaller till stor del med de karaktärsdrag som pekats ut i planbeskrivningen som värdebärande för Gathenhielska trädgården den slutna delen:

- Trädgårdens äldsta bevarade strukturer i form av rester efter det äldre gångsystemet med mittaxel.
- Visuella (siktlinjer) och funktionella (stråk/ gångvägar) samband med Gathenhielska parken, Stigbergstorget, Bangatan och äldre bebyggelse längs Allmänna vägen och Pölgatan.
- Karaktären av historisk trädgård vilket uttrycks i gångsystem och växtmaterial som korresponderar väl med huvudbyggnadens formspråk.
- Trädgårdens rumslighet med flera rum i rummet - gårdsplanen, frukt- och prydnads-trädgård, köksträdgård och naturlig skogspark, med drag av engelsk landskapspark.
- Trädraden med hamlade lindar, fruktträd och almar utgör värdebärare för förståelsen av den historiska trädgården

Kontorets bedömning är därmed att det inte finns någon konflikt mellan vård- och underhållsplanen och ändringen av detaljplanen.

Gällande skydd och inhägnande av den slutna delen av Gathenhielska trädgården, se svar till Kulturminnesföreningen Gathenhielm under punkt 28.

Kommentarer till yrkanden från Trädplan

Ädelträden, de större buskarna, äppleträden och parkmiljön bevaras som den är och underhålls bättre.

Svar: Se svar under rubriken Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden

- EU:s habitatdirektiv följs, särskilt vad gäller skydd av ”blandädellövträd”

Svar: De skogliga naturtyper som Sverige är ålagda att skydda är 16 olika skogstyper som finns beskrivna hos Naturvårdsverket: taiga, nordlig ädellövsog, landhöjningsskog, fjällbjörkskog, näringsrik granskog, åsbarrskog, trädklädd betesmark, lövsumpskog, näringsfattig bokskog, näringsrik bokskog, näringsrik ekskog, ädellövsog i branter, näringsfattig ekskog, skogsbevuxen myr, svämlövsog och svämädellövsog.

Miljön i Gathenhielmska parken är inte något av dessa habitat. Det vill säga att brott mot habitatdirektivet inte är aktuellt.

- de stora almarna bevaras och skyddas, då beståndet i Majorna redan minskat radikalt.

Svar: Några av almarna har bedömts vara särskilt skyddsvärda, dessa förses med skyddsbestämmelser. Det finns även almar i den sydvästra delen av Söderlingska parken som omfattas av biotopskydd, dessa förses med planbestämmelsen träd2 för att förtydliga biotopskyddet,

- övriga grova träd som finns på allmän plats (park eller natur) skyddas genom särskild skyddsbestämmelse

Se svar under rubriken Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden

- kännbara viten utdöms i de fall träd skadas

Svar: Denna synpunkt har besvarats i tidigare i dokumentet samrådsredogörelse.

- fortsatt fragmentisering och borttagande av stora träd i denna del av Majorna stoppas

Svar: Denna synpunkt har besvarats i tidigare i dokumentet samrådsredogörelse.

- Göteborgs Grönstrategi samt nya Trädpolicy följs Regeringens och Naturvårdsverkets riktlinjer för tätortsnära natur följs

Svar: Gällande Trädpolicy se svar under rubriken Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden och Kommentar från park- och naturförvaltningen

Regeringens och Naturvårdsverkets riktlinjer för tätortsnära natur att det ska finnas närhet till natur. I detta projekt planeras ingen natur bort. De områden som har användningen allmän plats park i gällande detaljplan kvarstår.

- det görs en utförligare inventering av skyddade arter, bla fladdermöss, lavar, mossor, fåglar etc, gällande svenska och internationella förordningar för skyddade arter följs

Svar: Den inventering som har gjort i samband med kulturmiljöunderlaget bedöms vara tillräcklig för planarbetet. Då inga remissinstanser eller Länsstyrelsen har uttryckt behov av ytterligare inventeringar har kontoret valt att inte genomföra kompletterande inventeringar.

- artskyddsförordningen gäller och inga undantag görs

Svar: Bevarandestatus för skyddsvärda arter i detta fall stare och murgröna ändras inte. Den genomföra utredningen visar inte på att området utgör ett kärnområde för skyddsvärda arter.

- ev nya planer för detta område görs i samarbete med närboende, näringsidkare och föreningar samt i respekt för de höga naturvärden som nu finns.

Svar: Se svar under rubriken Synpunkter gällande information och kommunikering

30. Göteborgs hembygdsförbund

Göteborgs hembygdsförbund (GHF) stöder yttrandet av KMFG 2021-01-20. Trots ett utökat och förbättrat kunskapsunderlag – mycket tack vare KMFG – kvarstår allvarliga brister i handlingarna, med oroväckande potential för förslaget och därmed den historiska miljön.

Föreslagen planändring strider mot PBL, främst genom att den riskerar att utarma det gröna kulturarv som utgör en omistlig del av reservatet, en unik miljö som ingår i kulturmiljö av riksintresse. Vi förväntar oss att länsstyrelsen som tillsynsmyndighet över riksintressena, gör en fullständig granskning av ärendet. Tar sitt ansvar. Eftersom parkerna har underhållits de senaste åren utan hinder av skyddet för träden i gällande plan, finner vi det anmärkningsvärt att det skulle utgöra ett motiv för förslaget.

Med tillfredsställelse har vi kunnat konstatera Higabs ansträngningar under förra året, att skydda, bevara och varsamt utveckla Gathenhielska trädgården. Önskvärt vore att Göteborgs stad ägnar de anslutande parkmiljöerna samma omsorg. Befintligt skydd är avgörande för att kulturresevatets karaktär skall kunna behållas för framtiden.

Sammanslutningen HembygdVäst, med 400 föreningar och närmare 100.000 medlemmar, bedriver sedan ett år projektet Hembygden i landskapet Hembygden i landskapet – Landskapsobservatorium Västra Götaland (lovg.se) tillsammans med Förvaltningen för kulturutveckling Västra Götalandsregionen. Dom skriver bl.a.: ”Europarådets europeiska landskapskonvention syftar dels till att lyfta landskapets värden som gemensam tillgång och allas ansvar, dels till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och dels till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet.”

Klustret med engagerade och ideella kulturarbetare inom KMFG, är en del av denna satsning. Inom Kulturresevatet Gathenhielm, ett av stadens mest intressanta stadslandskap som nu är föremål för en omfattande inventering i projektet.

Jag vill fortsätta att uppmuntra staden att ta till sig den fantastiska, ideella kompetens som dessa (och många andra) föreningar besitter. Låt oss tillsammans rikta energin framåt, med blicken i backspegeln.

Kommentar:

Se svar under rubrikernas *Synpunkter gällande nedganging av träd och skydd av kulturvärden*, *Kommentar från park- och naturförvaltningen* samt *Synpunkter gällande information och kommunikering*

Sammanfattning av synpunkter med kommentarer

Inkomna yttrandet från hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och övriga behandlar i stor utsträckning liknande synpunkter. Synpunkterna har sammanställts nedan och kommenteras av stadsbyggnadskontoret

Synpunkter gällande nedtagning av träd och skydd av kulturvärden

Gällande detaljplan har planbestämmelsen *n1 – befintliga träd ska bevaras och skyddas*. Bestämmelsen gäller för det område som är betecknat som *PARK*.

När gällande detaljplan togs fram gjordes ingen inventering av träden eller av hur värdefulla de var. Planbestämmelsen sattes generellt för området som är betecknat som park. Syftet med ändringen av detaljplanen är att det ska bli möjligt att genomföra underhålls- och upprustningsarbeten av Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken. Förändringar av parkmiljöerna ska genomföras med utgångspunkt i områdets särskilda kulturhistoriska värden och förutsättningar.

Gällande synpunkter på att trädpolicyen *Stadens träd* inte följs så är syftet med policyen att ta till vara och utveckla ekologiska, kulturhistoriska, sociala och ekonomiska värden hos stadens träd och trädmiljöer. Kontorets uppfattning är att planarbetet är förenligt med policyen. Både kulturhistoriska, ekologiska och sociala värden har studerats under planprocessen. Bland annat genom att en kulturmiljöutredning har tagits fram.

Under planarbetet har *Kulturmiljöutredning Gathenhielmska, Söderlingska & Jedeurska trädgårdarna* tagits fram. Uppdraget för den utredningen var att ta fram ett underlag för kommunen som skulle:

- Förtydliga vilka värden och karaktärsdrag kommunen bör ta fasta på i upprustningen av parken.
- Erbjuder en utförligare inventering av träd och buskar utifrån deras kulturhistoriska betydelse.
- Förtydliga de värden och karaktärsdrag som beskrivs på sidan 13 i planbeskrivningen (samrådshandlingen) så att detaljplanen erbjuder ett tillräckligt bra skydd för miljöerna.

Utifrån resultatet av kulturmiljöutredningen har stadsbyggnadskontoret omarbetat förslaget till ändring av detaljplan. En del av omarbetningen har bestått av att de träd som är särskilt värdefulla ur naturvårdessynpunkt har försetts med planbestämmelser som anger att de inte får tas ner och de träd som omfattas av biotopskydd har försetts med en planbestämmelse som upplyser om detta. Vidare så finns det en planbestämmelse som anger: Särskilt värdefull park och trädgårdsmiljö som omfattas av 8 kap 13 § PBL (2010:900). Park- och trädgårdsmiljöns kulturhistoriska värden får inte förvanskas. Park och trädgårdsmiljö ska bevaras och vårdas med särskild hänsyn så att dess naturvärden och kulturhistoriska kvalitéer består. De uttryck och egenskaper som ska bevaras och vårdas har angivits i planbeskrivningen under stycket *Värdebärare av parkernas kulturvärde*. Plankartan och planbeskrivningen ska med fördel läsas tillsammans. I planbeskrivningen utvecklas att det finns flera trädtyper som utgör viktiga karaktärsdrag. Bland annat anges att fruktträd, hamlade lindar och almar är viktiga karaktärsdrag. Vidare anges att karaktären av historisk trädgård, köksträdgård och naturlig skogspark, med drag av engelsk landskapspark är viktiga karaktärsdrag som förekommer inom planområdet.

Kontoret vill förtydliga att planförslaget innebär att tre planbestämmelser upphävs, *n1 - Befintliga träd ska bevaras och skyddas*, *q4 - Befintliga trädgårdar och förträdgårdar skall bevaras. Staket mm skall ges en traditionell utformning* och *q4 - Parken får inte väsentligen förändras. Grönområden, träd och anlagda gångvägar skall bevaras*. Angivna användningar som anger att kulturresevat och park kvarstår. De byggnader som har bestämmelserna *q1 – Byggnaderna får inte rivas*, *q2 – exteriör och interiör ska bibehållas*, *q3 – vid förändring bör byggnaderna ursprungliga utseende återställas* har fortsatt kvar sina

skyddsbestämmelser. Vidare kvarstår den bestämmelse som gäller för vissa av gångarna i planområdet *q6- gatan får inte väsentligen förändras. Dess ursprungliga beläggning skall bevaras. Belysningsstolpar med mera ska ha en ursprunglig prägel.*

Länsstyrelsen har under granskningen av detaljplanen framfört följande: *Detaljplanen hanterar kulturmiljövärdena på ett gott sätt och är ett bra stöd inför framtida upprustning och underhåll av parkmiljöerna Gathenhielska trädgården och Söderlingska parken.* Länsstyrelsen anser dock att kontoret bör ange planbestämmelsen träd2 för samtliga kvarvarande alléträd som framgår av kulturmiljöutredningen. Efter granskningen har plankartan justerats utifrån Länsstyrelsens synpunkt.

Gällande att reglera kultur- och naturvärden i en detaljplan så måste avvägningar göras för att hitta en nivå på regleringen som dels ger skydd till utpekade värden samtidigt som det ska vara möjligt att förvalta miljön. Boverket har på sin hemsida PBL Kunskapsbanken skrivit om särskilt värdefulla tomter. De skriver följande *”Bestämmelser om skydd av särskilt värdefulla tomter kan avse sådant som till exempel markbeläggningar och alléer. Även till exempel murar, trappor, räcken och statyer kan skyddas om de utgör en väsentlig del av tomtens kulturvärden. Varken i plan- och bygglagen eller i dess förarbeten kommenteras det närmare hur preciserade bestämmelserna kan göras med avseende på växtligheten. Att i plan reglera något så föränderligt och skötselkrävande som växtlighet kan dock vara problematiskt.”*

Att samtliga träd inom planområdet inte omfattas av planbestämmelser innebär inte att träden automatiskt kommer att tas ner. Park- och naturförvaltningen och HIGAB som är förvaltare respektive fastighetsägare har tagit del av alla inkomna synpunkter som inkommit under granskningstiden. I detta fall är de dem som kommer att genomföra projekt inom planområdet. Park- och naturförvaltningen och HIGAB har även tagit del av den inventering som genomförts under planarbetet. Utifrån den information som framkommit under planarbetet kan nu arbete ske med att ta fram förslag på hur området kan rustas upp, underhållas och utvecklas. I detta skede finns det inget färdigt förslag på hur detta ska ske. Det förslag som tas fram måste ha stöd i de planbestämmelser som finns kvar i gällande detaljplan och i de planbestämmelser som har ändrats eller lagts till.

Kontorets bedömning är att ändringen av detaljplanen utgör ett tillräckligt skydd för den värdefulla miljön som planområdet utgör, både vad gäller hantering och skydd av så väl kultur- som naturvärden.

Kommentar från park- och naturförvaltningen

För närvarande har park- och naturförvaltningen inget pågående projekt för parken. Förvaltningen ser dock att en utveckling av parken behöver göras för att öka tryggheten i parken, möta dagens och morgondagens krav och förväntningar på parken samt koppla ihop nutid och framtid med parkens rika historia. När arbetet med en utvecklingsplan för parkens långsiktiga bevarande påbörjas kommer det att inledas med en förstudie i vilken kontakter kommer att tas med de intressenter som finns, till exempel allmänhet, polisen, kommunala förvaltningar och bolag, föreningar och nätverk.

En kommande utvecklingsplan kommer bland annat att utgå från Göteborgs Stads trädpolicy Stadens träd, vars huvudmål är att de ekologiska, kulturhistoriska, sociala och ekonomiska värden hos stadens träd och trädmiljöer ska tas till vara och utvecklas. Park- och naturförvaltningen ser uppvuxna träd som en tillgång och arbetar i varje steg av stadsplaneringsprocessen för att träd ska kunna stå kvar eller ersättas om de behöver tas ner. Samtidigt behöver vi säkerställa att träd ges goda möjligheter att utvecklas på lång sikt för att kunna säkerställa att det kommer finnas stora träd i parken även längre in i framtiden. Det kan exempelvis innebära att gallra runt vissa utvalda individer samt att komplettera artbeståndet med andra arter för att öka det totala motståndet mot framtida sjukdomar.

Den skiss som fanns med i granskningshandlingen samt skrivelsen om att parken ska återställas till 1850-latsutformningen är inte längre aktuell och kommer att tas bort från planbeskrivningen till antagandet av planändringen. Utveckling och bevarande av parken ska fortsatt självklart ta hänsyn till och grundas i de historiska lager som finns på platsen, så som kulturmiljöutredningen beskriver och de nya planbestämmelserna reglerar. Park- och naturförvaltningen ser dock fortfarande att detaljplanen behöver ändras enligt granskningsförslaget för att parken ska kunna utvecklas och underhållas på ett bättre sätt.

Park- och naturförvaltningen kommer inte att påbörja något arbete med parken förrän den aktuella planändringen vunnit laga kraft. För närvarande är förvaltningens ambitioner med ett framtida upprustningsprojekt att:

- Förstärka parkens historiska koppling
- Förstärka tryggheten i parken.
- Se över trädbeståndet och göra det mer robust för framtiden.

Synpunkter gällande information och kommunikering

Enligt plan- och bygglagen så ska kommunikering ske vid två tillfällen under en planprocess. Dels vid samråd och dels vid granskning. Förslaget har tidigare varit utsänt för samråd. Samrådet syftar till att samla in information, önskemål och synpunkter som berör planförslaget och överväga dessa i ett tidigt skede av detaljplanearbetet. Efter samrådet har stadsbyggnadskontoret, park- och

naturförvaltningen och stadsdelsnämnden för Majorna och Linné haft samtal om eventuella dialoger och hur dessa kan hanteras. Förvaltningarna är överens om att dialog och önskemål gällande parkens upprustning och utformning inte bör hanteras i planprocessen. Detta på grund av att ändringen av detaljplanen inte tar ställning till en exakt utformning och det kan därmed bli missvisande att ha en dialog om ett planförslag som enbart berör ändringar av egenskapsbestämmelser i gällande detaljplan. Park- och natur är den förvaltning som kommer att genomföra projektet och det är därmed bättre att de hanterar eventuella dialoger, förslagsvis tillsammans med stadsdelsförvaltningen. (numera under social resursförvaltning)

Efter samrådet har vissa justeringar skett och förslaget har därefter sänts ut på granskning. Granskningens syfte är att visa det bearbetade planförslag som kommunen har för avsikt att anta och samtidigt ge berörda intressenter en sista möjlighet att lämna synpunkter. Efter granskning har vissa dessa justeringar skett, se nästa stycke. Kommunikeringen vid samråd och granskning är den kommunikation som regleras av Plan- och bygglagen. Park- och naturförvaltningen kan välja att genomföra ytterligare kommunikering och dialoger på andra sätt efter det att detaljplanen är antagen. De är medvetna om att det har inkommit synpunkter och har för avsikt att ta fram en kommunikationsplan för genomförandet av åtgärder i planområdet.

Revideringar

Planförslaget har reviderats. Länsstyrelsen har i sitt granskningsyttrande framfört att kontoret bör ange planbestämmelsen *träd 2-trädet omfattas av biotopskydd* för samtliga kvarvarande alléträd. Revideringen innebär att samtliga alléträd har försetts med planbestämmelsen *träd1- Träden får endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk* och bestämmelsen *träd2 – träden omfattas av biotopskydd*.

Under samråd och granskning har det funnits skisser och illustrationer utställda. Tanken med dessa var att visa möjliga tillvägagångssätt på utformningen av de kvalitéer som detaljplaneförslaget vill möjliggöra. Då ändringen av detaljplanen inte tar ställning till en exakt utformning av området så tas skisserna bort från planbeskrivningen till antagandet. Park- och naturförvaltningen har framfört att de kommer att ta fram en utvecklingsplan för området när ändringen av detaljplanen är antagen och att den skiss som de tog fram under planarbetet inte längre är aktuell. För att det inte ska uppstå otydligheter vid tolkningen av ändringen av detaljplanen i framtiden tas skisserna bort från antagandehandlingarna.

Begreppet omgestaltning har tidigare nämnts i planbeskrivningen. Park- och naturförvaltningen har framfört att de förändringar som kommer att ske framöver inte nödvändigtvis måste innebära omgestaltning utan snarare förändrings- underhålls- och upprustningsarbeten. Språkliga justeringar har därför skett av planbeskrivningen.

Berörda fastighetsägare har informerats om revideringen. Eftersom revideringen inte innebär någon väsentlig ändring av förslaget erfordras inte någon ny granskning.

Liza Schramm
Enhetschef bygg

Emily Eidevåg
Planhandläggare

Bilagor

Bilaga 1 – Lista över samrådsrets

Kommunala nämnder och bolag m.fl.

Fastighetskontoret

Park- och naturförvaltningen

Kulturförvaltningen

Stadsdelsnämnden Majorna - Linné

Statliga och regionala myndigheter m.fl.

Länsstyrelsen Västra Götaland

Lantmäterimyndigheten

Sakägare

Utsänt enligt fastighetsförteckning

Bostadsrättsinnehavare, hyresgäster, boende

De som tidigare yttrat sig i ärendet.

Övriga

De som tidigare yttrat sig i ärendet

Bilaga 2 – Länsstyrelsens granskningsyttrande

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Anna Hendén Wedin
Planhandläggare
010-2244719

Yttrande
2021-01-25

Diarienummer
402-57036-2020

Sida
1(2)

Göteborgs kommun
Box 2554
403 17 Göteborg
sbk@sbk.goteborg.se

Granskningsyttrande över ändring av del av detaljplan för servicelägenheter och ålderdomshem vid Bangatan (Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken) inom Majorna i Göteborgs Stad, Västra Götalands län

Handlingar daterade 2020-12-16 för samråd enligt 5 kap 22 § plan- och bygglagen (PBL 2010:900)

Länsstyrelsens samlade bedömning

Länsstyrelsen bedömer med hänsyn till ingripandegrunderna i 11 kap 10 § PBL och nu kända förhållanden att ändringen av del av detaljplanen kan accepteras och därför inte kommer att prövas av Länsstyrelsen om den antas.

Detaljplanen hanterar kulturmiljövärdena på ett gott sätt och är ett bra stöd inför framtida upprustning och underhåll av parkmiljöerna Gathenhielmska trädgården och Söderlingska parken.

Vi anser dock att ni bör ange planbestämmelsen träd2 för samtliga kvarvarande alléträd som framgår av kulturmiljöutredningen.

Motiv för bedömningen

Länsstyrelsen befarar inte att:

- Riksintresse kommer att skadas påtagligt
- Mellankommunal samordning blir olämplig.
- Miljökvalitetsnormer (MKN) inte följs
- Strandskydd upphävs i strid med gällande bestämmelser
- Bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa och säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Riksintresse för kulturmiljövård

Länsstyrelsen ansåg i samrådsskedet att kommunen behövde förtydliga vilka värden och karaktärsdrag som var viktiga att ta fasta på i samband med upprustning av parken. Länsstyrelsen efterfrågade även en utförligare beskrivning av träd och buskar utifrån deras kulturhistoriska betydelse. Nedtagning av träd måste vara motiverat ur ett kulturhistoriskt perspektiv mot bakgrund av miljöns höga kulturhistoriska värden.

Inför granskningsskedet har en kulturmiljöutredning tagits fram som ett underlag för detaljplanens utformning. Kulturmiljöunderlaget redovisar områdets träd med höga kultur- och naturvärden. Länsstyrelsen bedömer att planbestämmelserna för de utpekade träden säkerställer dessa värden. Kulturmiljöunderlaget lyfter även fram åtgärder som kan stärka och förbättra områdets specifika värden och karaktär. En viktig och stärkande åtgärd för kulturmiljön är bland annat att återplantera allén. Vi uppmärksammar i detta sammanhang att det i plankartan finns fem träd som är markerade som delar av en biotopskyddad allé. I kulturmiljöutredningen finns det däremot åtta träd som är identifierade som att de ingår i en allé. Ni bör därför ange planbestämmelsen träd2 för samtliga kvarvarande alléträd, dvs de åtta som framgår av kulturmiljöutredningen. Vi noterar vidare att det ursprungligen har funnits ännu fler träd i allén vilket syns på gällande plankarta och äldre ortofoton.

Vidare ser vi att bestämmelsen q₇ förtydligats och tydligare kopplats till planbeskrivningen vad gäller hantering av park- och trädgårdsmiljöns kvalitéer och egenskaper.

Slutligen vill vi framhålla att övriga förslag till åtgärder som inte är möjliga att reglera i detaljplan är viktiga att ta med i det fortsatta arbetet med upprustning av området.

De som medverkat i beslutet

Företrädare för naturavdelningen och kulturmiljöenheten har bidragit till beredningen av detta yttrande. Beslutet har fattats av planhandläggare Anna Hendén Wedin.

Anna Hendén Wedin

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Länsstyrelsen/
Naturavdelningen John Thorbäck
Samhällsavdelningen Lena Emanuelsson
Funktionschef Plan och bygg